

Вр. № 252/кмоча/25.04.14

СТАНОВИЩЕ

от доц.д-р Петя Павлова Иванова, Секция "Биология и екология на морето", Институт по Океанология, БАН

относно дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор” на ас. Мария Христова Янкова, докторант на самостоятелна подготовка в Институт по океанология „Фритьоф Нансен” при БАН – Варна, на тема: **“Популационна динамика на черноморския сафрид (*Trachurus mediterraneus ponticus*) пред българския бряг”**.

Настоящото становище е изработено съгласно заповед на директора на ИО-БАН (№66/23.04.2014г.).

Дисертационният труд на ас. Мария Янкова представлява цялостно и изчерпателно изследване на размерния и възрастов състав, хранителен спектър, разпределението, числеността, морфологията, смъртността и нарастването на черноморския сафрид от българското крайбрежие на Черно море. Изучаването на популационната динамика на запасите на посочения вид е във връзка с неговата рационална експлоатация. Подобно детайлно изследване не е правено досега за черноморския сафрид пред българския бряг, което определя неговата значимост и актуалност.

Важността на изследвания вид се определя и от включването на популационните му параметри като качествени дескриптори за определяне на добро състояние на морската среда (Рамкова директива за морска стратегия на Европейската Общност, 2008) и като компонент в политиките по рибарство.

Дисертацията е съставена от 181 страници текст, 32 таблици, 45 фигури и 287 литературни източници, от които 126 на кирилица и 161 на латиница. Цитирани са и три интернет източника.

Заглавието на дисертацията ясно и точно отразява нейното съдържание. Уводът логично и уместно насочва към важността на разглежданите проблеми, свързани с устойчивото управление на запасите на черноморския сафрид, както и необходимостта от изследвания на неговата екология и популационна динамика.

Целта и задачите са добре формулирани и произтичащи от съдържанието и предложените във въведението и литературният обзор научни въпроси. Посочените седем задачи кореспондират пряко с поставената цел.

Представеният литературен обзор е стегнат, изчерпателен, добре систематизиран и показва отличната осведоменост на автора за проведените досега таксономични, морфометрични и популационно-генетични изследвания на черноморския сафрид, както и анализа на състоянието на запаса и наличните данни за миграцията, динамиката на химическия състав, размножаването и хранителния спектър на вида.

Разделът материали и методи е подробно разписан и дава добра представа за използваната методология и получените резултати. Методичният подход е съвременен и адекватен на поставените задачи. Впечатляващ е броят на обработените проби 40 471 екземпляра от риболовни траулери, даляни и грибове, което позволява обективен и

детайлен анализ. Анализът на получените резултати е проведен на база на прилагането на подходящи статистически методи и използване на специализиран софтуер.

Изложението е балансирано с превес на собствените изследвания на кандидата. Резултатите са обсъдени умело и обобщени в заключителната част на дисертацията. На тяхна база са представени и препоръки, касаещи устойчивата експлоатация на запасите на черноморския сафрид.

В резултат на представената разработка са формулирани осем обобщени резултати и изводи относно динамиката на популационните параметри на черноморския сафрид, както и взаимовръзките между посочените параметри, факторите на средата, риболовната преса и хранителната база. Не са установени морфологични различия между сравняваните популации на черноморския сафрид. На база направената морфологична характеристика се извеждат корелационни зависимости между някои морфометрични и меристични признаци.

Основните приноси на дисертацията могат да се обобщят като оригинални научни приноси и такива с научно-приложен характер. Към оригиналните приноси се отнасят: направената за първи път детайлната морфологична характеристика на вида; изведените корелационни зависимости между някои морфометрични и меристични признаци, както и на параметрите за линейно и тегловно нарастване за двата пола; получаването на нови данни за динамиката на размерно-възrastовата и тегловна структура за седемгодишен период; определяне на хранителния спектър на сафрида и изчисляване на индексите на относителна значимост на различните хранителни обекти.

Научно-приложните аспекти в дисертацията са свързани основно с аналитичното определяне на параметрите на запасите на черноморския сафрид и разработването на мерки за тяхното устойчиво използване, които са приложими в регионалните риболовни политики към генералната комисия по рибарство за Средиземно море (GFCM), научно-техническият и икономическият съвет по рибарство към ЕК и Консултативната група по рибарство към Черноморската комисия.

Като резултат от високата оценка на научната и експертна дейност на кандидата е изборът на ас. М. Янкова за член на консултативни и работни групи към научно-технически и икономически комитет по рибарство към ЕС.

Основната част от резултатите от дисертацията са обобщени и отразени в три публикации, на които докторантката е първи автор, което показва и водещата и роля в тези изследвания. Два от посочените труда са цитирани общо в шест публикации, три от които в списания с импакт фактор.

Докторант М. Янкова е активен участник в международни и национални научни проекти, както и в договорни задачи, свързани с оценката на запасите на тризоната и калкана пред българския бряг на Черно море и оценка на състоянието на стадни видове от морската акватория на България и Румъния, с цел хармонизиране на методите за оценка и мерки за устойчива експлоатация. Всичко това допринася за изграждането и като самостоятелен учен със значителен практически опит.

Препоръчвам на докторантката в бъдеще да работи по посока на установяване на морфометрични белези при черноморския сафрид, които да корелират с генетичните различия, установени за популациите на сафрида пред българския бряг. Получените резултати ще бъдат от съществено значение за устойчивото управление на запасите и рационалната експлоатация на вида.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Постигнатите и анализирани научни резултати, както и формулираните научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд характеризират ас. Мария Янкова като целенасочен, компетентен и задълбочен изследовател и експерт.

Разработеният дисертационен труд, по съдържание, обем и структура напълно отговаря на критериите за заемане на образователна и научна степен „доктор”, съгласно закона за развитие на академичният състав в РБългария, както и критериите на института по океанология към БАН.

Всичко гореизложено ми дава основание да изразя своето ПОЛОЖИТЕЛНО становище и убедено да препоръчам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на асистент Мария Христова Янкова образователната и научна степен „доктор” по научна специалност ”Хидробиология”, шифър 01.06.11.

23.07.2014 г.

гр. Варна

Член на НЖ:

/доц. д-р Петя Иванова/